

Fylkesmannen i Troms og Finnmark

Romssa ja Finnmárkku fylkkamánni
Tromssan ja Finmarkun maaherra

Vår dato:

17.06.2021

Vår ref:

2019/7139

Deres dato:

14.05.2019

Deres ref:

Forsvarsbygg
Postboks 405 Sentrum
0103 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon

Bjørn Arne Karlsen
77 64 22 15

Vedtak om utslippstillatelse for Mauken - Blåtind skyte- og øvingsfelt

Statsforvalteren i Troms og Finnmark (Fylkesmannen til og med 31.12.2020) viser til søknad fra Forsvarsbygg av 06.05.2019 om utslippstillatelse for Forsvarets aktivitet i Mauken-Blåtind skyte- og øvingsfelt i kommunene Målselv og Balsfjord i Troms og Finnmark fylke.

På bakgrunn av søknaden, e-post av 05.11.2020, ulike høringsinnspill samt annen innhentet informasjon finner Statsforvalteren i Troms og Finnmark å gjøre slikt

.....

Vedtak:

I medhold av lov om vern mot forurensninger og om avfall av 13. mars 1981 nr. 6 (forurensningsloven) § 11, jf. § 16, gir Statsforvalteren i Troms og Finnmark tillatelse til forurensende utslipp fra Mauken-Blåtind skyte- og øvingsfelt (Forsvarsbygg) i kommunene Målselv og Balsfjord, på vilkår gitt i vedlagte utslippstillatelse av 11. juni 2021.

Tillatelsen gis til Forsvarsbygg, som forvalter av Mauken-Blåtind skyte- og øvingsfelt, og regulerer Forsvarets, allierte styrkers og andres bruk av feltet.

.....

Klageadgang

Vedtaket kan etter forvaltningsloven § 28 påklages til Miljødirektoratet av sakens parter, eller andre med rettslig klageinteresse, innen 3 uker fra det tidspunktet underretning om avgjørelsen er kommet fram til vedkommende part. En eventuell klage skal angi det vedtaket som det klages over, og andre opplysninger av betydning for saken bør nevnes. Klagen skal sendes til Statsforvalteren. En eventuell klage fører ikke til at iverksettelsen av vedtaket utsettes. Statsforvalteren eller Miljødirektoratet kan, etter anmodning eller av eget tiltak, beslutte at vedtaket ikke skal iverksettes før klagefristen er ute eller klagen er avgjort (jf. *forvaltningslovens § 42*). Avgjørelsen av spørsmålet om iverksettelse kan ikke påklages (jf. *forvaltningslovens § 2 bokstav b, jf. § 28*)."

E-postadresse:
fntfpost@fylkesmannen.no
Sikker melding:
www.fylkesmannen.no/melding

Postadresse:
9815 Vadsø

Besøksadresse:
Strandvegen 13, Tromsø
Damsveien 1, Vadsø

Telefon: 78 95 03 00
www.fylkesmannen.no/tf

Org.nr. 967 311 014

Med visse begrensninger har partene rett til å se dokumentene i saken, og Statsforvalteren vil på forespørsel kunne gi nærmere opplysninger som gjelder denne saken.

Frister for gjennomføring av tiltak

Tiltak	Frist	pkt. i tillatelse
Rutine for håndtering, lagring og avhending av forurensede masser	01.11.2021	4.3
System for å sikre at overskridelse av maksimalstøy natt begrenses til maksimalt 20 netter for det enkelte støyfølsomme bygg (ikke skoler, barnehager og pleieinstitusjoner)	31.12.2021	
Rutine for varsling av støyende virksomhet	01.11.2021	6.4
Rutine for håndtering av klager	01.11.2021	6.5
Prosedyre for håndtering av avfall i skytefeltet	01.11.2021	7.1
Miljørisikoanalyse	01.11.2021	8.1
Måleprogram for vann	01.11.2021	9.2
Årsrapportering via Altinn (1. gang 2022)	01.03 /årlig	9.4

Kort om søknaden

Statsforvalteren mottok søknaden fra Forsvarsbygg den 14.05.2019. Vedlagt søknaden lå fagrapporter på områdene *støy* (13.03.2018), *forurensning til grunn og vann* (17.01.2019) samt *naturmangfold* (16.01.2019), samt en redegjørelse for *etablering av mellomlager for forurenset jord* (15.01.2019).

Søknaden bygger på en videreføring av eksisterende skyte- og øvingsaktiviteter, med mulighet for videreutvikling av feltet innenfor rammene i gjeldende reguleringsplaner.

Forsvarsbygg søker om følgende:

Overvåking

- fortsette samme forvaltningsregime som i dag hvor det gjennomføres metallovervåking i bekker og elver i skytefeltet
- ikke å fastsette absolutte grenseverdier for metallkonsentrasjoner i bekker og elver

Drift

- bruke aktive-, gjenåpne stengte- og ha mulighet til å etablere nye skytebaner ved behov.
- gjennomføre nødvendige, normale drift- og vedlikeholdsoppgaver på skytebaner og målområder som kan være forurenset
- gjennomføre oppgradering og forbedringstiltak på baner for å redusere metallutlekking eller gjennomføre sikkerhetsmessige tiltak
- gjenbruk av forurensede masser fra skytebaner i Mauken-Blåtind skyte- og øvingsfelt i kulefang innen samme skyte- og øvingsfelt.
- bruke ett område i Mauken og ett i Blåtind til mellomlagring av forurensede masser i inntil tre år
- brenning av overskuddskrutt fra bruk av artilleri- og bombekastergranater

Støy

- ekvivalent støy (all aktivitet) $L_{Rden} \leq 55$ dB og maksimalt støynivå natt $L_{pAFmax} \leq 70$ dB for lette våpen og $L_{CE} 85$ dB for tunge våpen
- unntak fra ekvivalent støynivå for én helårsbolig og 33 fritidsboliger

- unntak fra maksimalt støynivå natt for inntil 20 netter per år
- aktivitet på dagtid med maksimalstøy $L_{pAFmax} \leq 66$ db inntil 10 søn- og helligdager per år, hvorav inntil 5 søndager kan benyttes til aktivitet over dette støynivået

Utendørs støygrense for total støybelastning, samt maksimalt støynivå fra aktiviteter på natt

Kilde	Ekvivalent støy		Maks støynivå på natt	
	Målestørrelse	Nivå	Målestørrelse	Nivå
Kjøretøy	L_{Rden}	55 dB	L_{pAFmax}	70 dB
Lette våpen			L_{CE}	85 dB
Tunge våpen				

Kort oppsummering av rapportene

Grunn og vann (27.03.2018, rev. 17.01.2019, overvåkingsprogram sist endret 12.01.2021)

Mauken har 16 aktive skytebaner, mens det i Blåtind er 10 aktive skytebaner. Banene i Mauken har avrenning til Målselv-vassdraget, mens banene i Blåtind har avrenning til tre ulike nedbørsfelt; Mårelva, Fiskelausvatna/Lakselva og Sagelvvatna. Metallavrenning fra skytefeltet har vært overvåket siden 1991 i Mauken og 2001 i Blåtind. I tillegg er det gjennomført undersøkelser etter hvitt fosfor og sprengstoff i jord, vann, sediment og fisk i blindgjengerfelt og vannveier. Konklusjonene fra de sistnevnte undersøkelsene viser at forurensningene ikke utgjør noen fare for mennesker som bruker området til rekreasjon, eller gjennom konsum av fisk fra vann i skytefeltene.

I Mauken er det forhøyede konsentrasjoner av metaller i enkelte bekker inne i skyte- og øvingsfeltet. Konsentrasjonene er stort sett lave ved skytefeltgrensen. Unntak er kobber i utløpet av Bergvatnet, hvor konsentrasjonene har vært forhøyede ved flere prøvetakinger. Konsentrasjonene av samtlige metaller er allikevel under miljøkvalitetsstandardene i bekker/elver ved skytefeltgrensen, inkludert i utløpet av Bergvatnet.

I Blåtind er konsentrasjonen av metaller svært lav og det er ikke behov for spesielle tiltak, men det er viktig å forebygge erosjon fra banene.

Forsvarsbygg har gjort en vurdering av behov for tiltak mot metallavrenning i Mauken. Konklusjonen er at det ikke er behov for tiltak, men at det bør settes søkelys på forebyggende tiltak ved drift og bruk for å unngå økning av metallutlekking, og på sikt redusere metallutlekking. Forsvarsbyggs faggruppe grunn og vann har gjennomført flere forsøk for å prøve ut og evaluert tiltaksmetoder som kan redusere utlekkingen av metaller fra skytebaner som forvaltes av Forsvarsbygg.

Naturmangfold (16.01.2019)

Søknad om tillatelse til forurensende virksomhet i Mauken-Blåtind skyte- og øvingsfelt er vurdert etter de miljørettslige prinsippene §§ 8-12 i naturmangfoldloven. Det er tatt utgangspunkt i de omsøkte aktivitetene og hvilken påvirkning de vil ha på naturmiljøet. Videre er det gjort en vurdering av den samlede belastningen på økosystemet fra den øvrige aktiviteten i feltet.

I skytefeltet er det registrert flere naturtyper og viltområder, men ingen av disse er utvalgte naturtyper eller prioriterte arter. Området både i og rundt skytefeltet er viktig for mange våtmarksfugler. Flere vassdrag er fiskeførende.

Kunnskapsgrunnlaget er på bakgrunn av den forventede påvirkningen vurdert som tilstrekkelig, og den samlede belastningen på området vurderes som moderat.

Støy (13.03.2018)

Rapporten utreder støyende aktivitet fra lette og tunge våpen, sprengninger/detonasjoner og kjøretøy. Utredningen er avgrenset til å omfatte aktiviteter som foregår innenfor skytefeltets grense. Grunnlaget for utredningen er skuddstatistikk fra 2007 til 2017, der tallene for årene med høyest innrapportert skuddmengde for hvert kaliber på de enkelte banene er tatt inn i beregningen. Skuddmengden er nesten doblet i forhold til gjennomsnittsforbruket for å ta høyde for år med høyere aktivitet.

Resultatene er gitt som omregnet ekvivalent støynivå, L_{Rden} (definisjon i tillatelsens vedlegg 4), og maksimale støynivåer for aktiviteter som foregår om natten. Det omregnede ekvivalentnivået er sammenlignet med samferdselskilder i *Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging*, T-1442, og deres grad av støyplage. Maksimalnivåene på natt er sammenlignet opp imot grenser for søvnkvalitet og sannsynlighet for oppvåkning.

Rapporten konkluderer med at:

- Skytefeltet virker robust i den forstand at naboers eksponering for gjennomsnittsstøy er relativt liten i forhold til aktivitetsomfanget. En helårsbolig og 34 hytter, hvorav flere ligger innenfor skytefeltgrensen, er beregnet å ha et støynivå $> L_{Rden} 55$ dB.
- Inntil 30 detonasjoner årlig av ladninger på 6 kg TNT ved sprengningsfeltet A11 i Blåtind medfører en neglisjerbar økning i støyeksponeringen for utsatte bygninger.
- Skyting i felt på natt med 12,7 mm kan gi søvnforstyrrelser ved omkringliggende bebyggelse. Det samme gjelder markørladninger på 50 gram TNT. Dette kan møtes med å heve støygrensen på natt, eller å innføre unntak for nevnte aktivitet.
- Ved skyting med stridsvogn (120 mm, Leopard 2) bør S2 benyttes. Aktiviteten bør begrenses så mye som mulig. Støynivået vil ikke overstige $L_{CE} 95$ dB.
- Skyting med artilleri på natt bør begrenses til et fåtall netter per år.
- Ved bruk av flere kjøretøyer samtidig på natt kan støygrensen på L_{pAFmax} overstiges enkelte steder. Bør reguleres med hvor mange netter per år det kan kjøres.
- To fritidsboliger, ved standplass Heia og mellom Indre- og Ytre Fiskelausvatn kan utsettes for maksimalt støynivå på dagtid over $L_{CE} 110$ dB.

Kunngjøringer og høring av søknaden

Søknaden av 06.05.2019 ble kunngjort i avisene Nordlys og Nye Troms, papir og nett, i juni 2019 med utsatt høringsfrist 10.10.2019. Søknaden ble sendt på høring til 225 grunneiere/organisasjoner og offentlige instanser etter adresseliste utarbeidet av Forsvarsbygg. Statsforvalteren (Fylkesmannen) mottok 15 høringsuttalelser innen den utsatte fristen.

I tillegg mottok vi uttalelse fra Mievki/Stuoranjarga orohat - Mauken/Tromsdalen reinbeitedistrikt og Mattilsynet hhv. 25.10.2019 og 13.01.2020. For sent innkomne uttalelser ble godtatt siden disse er sentrale høringsinstanser.

Balsfjord kommune, en av vertskommunene for skyte- og øvingsfeltet, har ikke uttalt seg til søknaden.

Søknaden med vedlegg lå ute på hjemmesiden til Fylkesmannen i Troms og Finnmark i hele høringsperioden. I høringsperioden ble det annonsert og avholdt folkemøter på Moen i Målselv og Storsteinnes i Balsfjord, henholdsvis 03.06.2019 og 04.06.2019.

Forsvarsbygg har i brev av 19.12.2019 og 28.02.2020 kommentert høringsinnspillene.

Oppsummering av innkomne høringsuttalelser, med Forsvarsbyggs kommentarer

Luftfartstilsynet (27.06.2019)

Luftfartstilsynets hovedinteresse er i forhold til sivil luftfart. Det antas at det her er tale om aktivitet innenfor fareområdene som er opprettet i medhold av luftfartsloven, og at forholdet til luftfarten derigjennom er ivaretatt.

Forsvarsbyggs kommentarer:

Dette ivaretas gjennom særskilte avtaler.

Per Arne Kr. Andreassen (05.07.2019)

Grunneier gbnr. 43/49 i Balsfjord. Bekymret for støysituasjonen dersom det anlegges skytebane i Styggedalen i Mauken. Uttrykker bekymring for grunnvannsbrønner rundt skytefeltet. Etterlyser overvåking av grunnvann ved at det bores prøvetakingsbrønner i fjell og løsmasser i feltet.

Forsvarsbyggs kommentarer:

Det foreligger ingen konkrete planer for ny skytebane i Styggedalen i dag. Støysonen for en fremtidig kortholdsbane vil ligge innenfor L_{Rden} 50 dB-koten, som anses som en fornuftig grense for å håndtere støy fra skytefeltet. Lite hensiktsmessig å overvåke grunnvann. Overvåking av overflatevann viser ingen verdier som overstiger (grenseverdiene i) drikkevannsforskriften. Det bør derfor ikke være grunn til bekymring for en trygg og sikker vannforsyning.

Kristian Magne Karlsen (08.08.2019)

Støyforholdene ved området Storjorda er ikke akseptable. Sprengninger har ført til sprukne vinduer, rømte hunder og nervøse dyr i fjøsen. Sprengningsaktivitet bør avsluttes senest 22.00, og nattskyting bør varsles. Mener at Blåtindskjønnnet fra 1980 fortsatt gjelder, og at Forsvaret ikke følger dette. Det vaskes fortsatt beltekjøretøy i Mårelva (sist sett uke 28/29-2019). Elva er lakseførende og benyttes som reservevannkilde for flere utenfor feltet. Kjørespor og forsøpling i terrenget. Det er observert plastposer og smørbeger samt hylser fra løsammunisjon i terreng og langs veier i feltet.

Forsvarsbyggs kommentarer:

Av Forsvarsbyggs beregninger basert på estimater av Forsvarets operative behov fremkommer det at svært lite av bebyggelsen i Storjorda ligger innenfor L_{Rden} 50 dB, og ingen del innenfor L_{Rden} 55 dB. Forsvaret kan drive nattsprengning per i dag, men det tilstrebes å gjennomføre sprengninger på dag og kveld. Det er vurdert å flytte de største sprengladningene til andre steder i feltet, samt innføre varslingsrutiner ved spesielt støyende hendelser. Blåtindskjønnnet gjelder uavhengig av utslippstillatelsen. Forståelsen av vilkår i skjønnet anser Forsvarsbygg som en rettslig tolknings- og/eller forhandlingssak som ikke berøres av utslippstillatelsen.

Forsvarsbygg kjenner ikke til vask av kjøretøy i Mårelva, men reguleringsplanen åpner for «vading» over elva ved faste krysningspunkter. Akutte forurensningshendelser skal håndteres i henhold til beredskapsplan. Reguleringsplanen, privatrettslige avtaler og skjønnet åpner for kjøring i terreng på gitte vilkår, herunder også myr. Det må tidvis påregnes noe søppel i marka. Det gjennomføres årlig restaureringsarbeid samt rydding av søppel.

Takvatn grunneierlag SA v/Ole Sørensen (17.08.2019)

Det er ikke ønskelig med artilleriskyting i Mauken-området på natt eller søn- og helligdager. Det er flere gårdsbruk i området og det er tidligere erfart at dyr bryter ut av gjerdene på grunn av støy fra militær aktivitet. Den planlagte økningen av støyende aktivitet vil forringe miljøet for både fastboende og hytteeiere. Erfaring tilsier at hverken systemet for varsling av støyende aktivitet, eller omfanget av varslingen, har vært tilfredsstillende.

Noen korrigeringer til Forsvarsbyggs fagrapport.

- Rapporten nevner ikke Reinvatn på Mauken, et tidligere godt fiskevann som nå er ødelagt av Forsvarets aktivitet.
- Av rapporten fremgår det at det ikke renner vann inn i Bergevatn fra skytefeltet. Det gjør det. Det ligger også gamle fyllinger med avfall fra skytefeltet ved vannet, og man er bekymret for fremtidig forurensning som medfører at også dette vannet blir ødelagt. Bergevatnet er drikkevannskilde for en av gårdsbrukene ved Takvatnet.
- Rapportens «steinbro» ved utløpet av Bergevatn er en demning bygget på 50-tallet for å hindre flom, samt å holde på vannet ut over sommeren. Elva renner gjennom Vassmo gård og er svært viktig som vanntilførsel for mennesker og dyr.
- I motsetning til hva rapporten sier, så er det passasje mellom de to Skarvatnene.

Grunneierlaget stiller seg undrende til at så få grunneiere i Takvatnområdet var på adresselista over høringsparter.

Støv er ikke tema i fagrapporter. Det er til tider sterk oppvirvling av støv langs sammenbindingskorridoren. Uttrykkes bekymring for hvordan støvet påvirker vilt og bær. Maukenområdet er kjent for mye multer. Det bør settes strenge krav til støvdempende tiltak langs denne veien.

Grunneierlaget er skeptisk til mellomlagring av farlig avfall i feltet. Ønsker dette transportert fortløpende til nærliggende avfallsplass.

Sammenbindingskorridoren skulle i utgangspunktet være en transportvei, men med utstikkere for øving med militære kjøretøy. Det oppleves nå mye ferdsel utenfor disse utstikkerne, særlig mellom Mauken og Finnskaret. Denne ferdselen setter dype spor i naturen.

Forsvarsbyggs kommentarer:

Forsvaret har behov for øving sammenhengende over tid og under natteforhold. Gjennomføres så sjeldent og skånsomt som mulig pga. belastningen for naboer. Aktiviteten i feltet vil variere fra år til år, og mellom årstidene, men det er lite som tyder på at opplevd støy for den enkelte vil bli nevneverdig endret over tid. Unntak kan være skyting med artilleri fra Mauken.

Forsvarsbygg vil i samråd med Forsvaret tilstrebe å forbedre og utvikle varslingsrutiner i forbindelse med oppfølging av tillatelsen.

- Reinvatnet er omtalt i kap. 3.3.1 tabell 2. Vannet og flere bekkeløp ligger midt i skytebane 12 og er påvirket av banebruken. Vatnet benyttes også til råk-sprengning og er av denne grunn utsatt for særlig belastning.
- Det fremkommer av rapporten at det renner flere bekker inn i Bergevatnet. Vatnet overvåkes gjennom overvåkningsprogrammet. Forsvarsbygg er kjent med at det skal ligge en forekomst av forurenset jord fra en skytebane ved vegen mellom bane 13 og bane 17, men har ikke klart å påvise forekomsten. Vannprøvepunkt 11 like nedenfor og sporingsprøver langs bekken har ikke fanget opp noe ukjent forurensningsbidrag fra

denne forekomsten, og man antar at denne ikke representerer noen risiko for drikkevannet.

- Bergvatnet som overvann- og drikkevannskilde er i reguleringsplan (2009/2010) avsatt til «Vassdrag med vernesone», der militær aktivitet ikke er tillatt.
- Forsvarsbygg kan ikke se at om det er passasje mellom Skarvatnene eller ikke, har noen betydning for vurderinger gjort i rapporten.

I samråd med forurensningsmyndigheten ble følgende kriterier lagt til grunn for adresselista for høring:

- Hjemmelshavere til eiendom inne i feltet
- Hjemmelshavere til eiendom som grenser direkte til feltet
- Rettighetshavere i feltet
- Eiere av støymfintlig bebyggelse som i søknaden omfattes av omregnet ekvivalent støynivå L_{Rden} større enn 55 dB

Forsvarsbygg erkjenner at en kan bli flinkere til å iverksette tiltak for støvbinding. Dette må samtidig veies opp mot vedlikeholdsutgifter.

Mellomlagring dreier seg om forurensede masser som enten kan gjenbrukes eller som lagres i påvente av en samlet miljømessig håndtering. Lagrene skal etableres slik at det ikke skal medføre fare for avrenning, og i henhold til sektorens kvalitetssystem.

Sammenbindingskorridoren ble ikke bare opprettet som en vei mellom Mauken og Blåtind, men også som manøverakse, hvor kjøring på utsiden av veien er en del av konseptet. Det jobbes kontinuerlig for å holde terrengskader på et så skånsomt nivå som mulig. Uten dette forebyggende, restriktive og reparerende arbeidet hadde situasjonen vært betydelig verre.

Arkitekt Kjersti Jenssen AS på vegne av Bente og Stein Hugo Ingebrigtsen (26.08.2029)

Standplasser for skyting må trekkes så langt inn i feltet (Mauken) at gul sone ikke omfatter noen del av Øverbygd sentrum, eller boligfelt som er lagt inn i kommuneplanens arealdel. Det anføres at reguleringsplanen for feltet har en klar mangel, ved at det ikke er opprettet en buffersone langs feltets yttergrense, men at formål SF3 ligger helt ut mot skytefeltgrensen. Blant annet ligger SF1-3 med hele sin sørøstre side mot Øverbygd sentrum, helt ute mot skytefeltgrensen.

Lett og tungt artilleri, som i liten grad har vært brukt tidligere, gir et helt annet støynivå enn tidligere våpenbruk i nærområdet. I tillegg gis åpning for en dobling av antall skudd enn det man har i dag.

Forsvarsbyggs kommentarer:

De ulike standplasser er et resultat av Forsvarets operative behov for variasjon under øving med artilleri, og bruken av de enkelte standplasser vil variere. Søknaden tar utgangspunkt i gjeldende reguleringsplan, hvor Forsvarets arealmessige handlingsrom ble fastsatt. Forsvaret ønsker ikke en reduksjon av dette handlingsrommet. Det blir dermed opp til kommunen å vurdere hensynssoner i kommuneplanens arealdel.

Tidligere støykartlegginger er utført etter retningslinjen T-1442. Denne omfattet bare lette våpen. Nåværende kartlegging inkluderer støy fra tunge våpen og sprengninger. Dette gir et mer helhetlig bilde av støysituasjonen omkring Mauken, og bør benyttes i kommunens arbeid med arealplanlegging.

Målselv sau og geit v/Georg Hegstad (26.08.2019)

Man er kjent med at utenlandske styrker inviteres til å delta i allierte/nasjonale øvelser, og at det planlegges å ta imot 1000 nederlandske soldater i Skjold leir. Dette frykter man vil frembringe betydelig mer støy enn det som har vært frem til nå.

Målselv sau og geit presiserer at Blåtindskjønnnet fra 1986 gjelder inntil nytt skjønn blir gjeldende. Medlemmer har beiterett, og praktiserer beiting, i skytefeltet. I henhold til skjønnnet skal Forsvaret påse at beitende småfe er jagd bort fra områder som skal benyttes under skyting. Videre at skyttergraver skal graves igjen, noe som ikke er blitt utført.

Forsvarsbyggs kommentarer:

Støy er ikke kommentert. Blåtindskjønnnet er en privatrettslig rettsbok mellom Forsvaret og grunneiere/rettighetshavere og gjelder på samme måte som før. Forståelsen av vilkårene i Blåtind-skjønnnet anser Forsvarsbygg mer som en rettslig tolknings- og/eller forhandlingssak, og i mindre grad egnet til å bli løst gjennom eventuelle vilkår i en tillatelse etter forurensningsloven.

Sametinget (26.08.2019)

Deler av Mauken/Blåtind skyte- og øvingsfelt er vinterbeiteområde for Meavki/Mauken reinbeitedistrikt. Aktivitet i feltet, herunder støy fra skyting, kan føre til at reinen forstyrres og endrer beite- og forflytningsadferd. Sametinget forutsetter at det settes krav til nær og reell dialog mellom Forsvarsbygg og reinbeitedistrikt angående aktivitet i feltet, herunder etablering av mellomlager for forurensete masser.

Sametinget minner om generell aktsomhetsplikt i forbindelse med kulturminner. Dersom slike avdekkes må gravearbeidet stanses umiddelbart, og kulturmyndighetene varsles.

Forsvarsbyggs kommentarer:

Forsvarssektoren har i samarbeid med reinbeitedistriktet inngått egne avtaler om bruken av feltet, samt etablert retningslinjer for samarbeid og dialog. Fagrapport støy er i det alt vesentlige innrettet mot human helse. Konsekvensene av støynivået for reindriften anses å være komplisert å utrede, og en kartlegging i felt vil kun gi indikasjoner på konsekvenser av maksimalstøy. Situasjoner med maksimalstøy er relativt sjeldne, og bør kunne håndteres gjennom løpende dialog med reindriften om områdebruk. Etablering av mellomlager for forurensete masser skal skje slik at det ikke medfører fare for avrenning, i henhold til egne prosedyrer i kvalitetssystemet.

Forsvaret forholder seg til de avveininger som gjelder arealdisponering som er fastlagt gjennom reguleringsplanene. Arealdisponeringen kan vanskelig endres, blant annet på grunn av Forsvarets behov for en viss manøverfleksibilitet, noe som innebærer at mange av de samme områdene vil bli utsatt for gjentakende belastninger.

Hensyn til kulturminner ble primært håndtert i reguleringsplanprosessen. Forsvarsbygg forvalter videre feltet etter den kunnskap om kulturminner som løpende blir gjort tilgjengelig.

Stephen og Yvonne Capstick (29.08.2019)

Sauereiere med beiterett i Blåtind. Bekymret for at økt militær aktivitet skal føre til økt utslipp av metaller og annen forurensning, med konsekvenser for sauer på beite. Viser til Blåtindskjønnnet

av 19.01.1981, da den militære aktiviteten var mye mindre enn i dag, og trolig fremover. Hvordan vil økt aktivitet påvirke dyre- og fuglelivet, og fisk. Mårelva er lakseførende.

Forsvaret bruker elva som vaskeplass for beltevogner, etterlater seg store spor i landskapet og graver ikke igjen skyttergraver etter seg. I skjønnet står det at Forsvaret plikter å jage bort sauer ved skarpskyting, samt sørge for å rydde opp etter seg. Det anmodes om at Blåtindskjønnet følges opp av Forsvaret.

Forsvarsbyggs kommentarer:

Utslippssøknaden gjelder utslipp til omgivelsene i forhold til type virksomhet og aktivitetsnivå. Uavhengig av om norske eller allierte styrker bruker feltet. Blåtindskjønnet vil fortsatt gjelde, uavhengig av utslippstillatelsen etter forurensningsloven. Forsvarsbygg overvåker bekker og elver og metallkonsentrasjonen er under grenseverdier for god vannkvalitet, og utgjør dermed ingen risiko for sau, andre dyr eller fisk. Forsvarsbygg praktiserer bortdriving av sau ved behov.

I skytefeltet vil det tidvis og stedvis nødvendigvis oppstå kjørespor og skyttergraver. Forsvarsbygg og Forsvaret gjennomfører årlig restaurering av disse, samt rydding av søppel. Forsvaret har mulighet til kryssing av elv.

Troms sau og geit v/Jan Ottar Østring (29.08.2019)

Det uttrykkes bekymring over at Blåtindskjønnet fra 19.01.1981 ikke omtales i søknaden. I skjønnet er beitenæringa godt ivaretatt. Fylkesmannen har sagt at det er beitebrukernes ansvar å holde dyrene ute av området når Forsvaret skal avholde øvelse der. Dette er det motsatte av hva skjønnet sier, nemlig at det er Forsvarets ansvar å drive dyr ut av området. Økt aktivitet i feltet antas å gi økt forurensning. Økt aktivitet vil, ifølge Fylkesmannen, medføre økt fare for at dyr i området settes i fare for å bli forgiftet eller drept. Dersom beitebrukerne skal ha ansvar for sanking av dyr når Forsvaret skal øve i området vil dette bli for kostnads- og tidkrevende, og i praksis medføre at beitebrukerne blir fratatt sin rett til å beite i sitt beiteområde. Det bes om at partene forholder seg til skjønnet som ble inngått 19.01.1981 i Malangen tingrett.

Forsvarsbyggs kommentarer:

Blåtindskjønnet er en privatrettslig rettsbok mellom Forsvaret og grunneiere/ rettighetshavere og gjelder på samme måte som før. Vedrørende beitebruk og ansvar for å holde dyr borte fra områder med aktivitet gjelder fortsatt Blåtindskjønnet.

Troms bondelag (29.08.2019)

Troms bondelag forutsetter at en utvidelse ikke vil gi endring i beiteretten, i henhold til Blåtindskjønnet av 1981. Videre at Forsvaret fortsatt er ansvarlig for eventuelle skader på dyr som beiter i området når det øves, og at Forsvaret legger til rette for at nedsanking av dyr ikke skal være i konflikt med øvingsaktivitet.

Forsvarsbyggs kommentarer:

Blåtindskjønnet er en privatrettslig rettsbok mellom Forsvaret og grunneiere/ rettighetshavere og gjelder på samme måte som før, også hva angår forholdet til beitebruk. Forsvarsbygg slutter seg til bondelagets merknader, som alle er omfattet av Blåtindskjønnet.

Advokatfirma Østgård/Advokatfirmaet Nerdrum Aagaard på vegne av eiere av private vannverk i Takelvdalen (29.08.2019, 09.04.2020)

De fleste vannanlegg i Takelvdalen har overflatevann fra skyte- og øvingsområdet rundt Blåtind som vannkilde. Bjørkli vannverk, Bergli vannverk og Teigen vannverk skulle sikres etter

reguleringsbestemmelser og grunneieravtaler i forbindelse med regulering av sammenbindingskorridoren mellom Mauken og Blåtind i 2004. Etter 15 år er de utsatte vannanleggene ennå ikke blitt sikret, og Mattilsynet har pålagt Forsvarsbygg retting for samtlige vannverk.

Det vises til en rapport fra Barlindhaug AS, 1992: Konsekvensutredning for vannforsyning. Denne vises fortsatt til som aktuell. Rapporten identifiserer de mest aktuelle forurensningsfarene til å være søl av drivstoff (bensin/diesel) og søl av olje og avrenning fra bivuakkområder, inkludert avrenning fra avføring fra ikke tilrettelagt privat.

I fagrapport grunn og vann i pkt. 4.2 angis at Blåtindfeltet er godt egnet til å tåle økt bruk i fremtiden. Dette vil forsterke risikoen for at vannanleggene i Takelvdalen forurenses.

I fagrapportens forslag til overvåkingsprogram angis at forurensning vil løses ved enten øvelsesavdelingen selv (mindre uhell), sivil beredskap eller iverksettelse av avbøtende tiltak fra berørte naboer og Forsvaret. Dette holder ikke, da det ikke finnes noen sivil beredskap som kan håndtere en slik situasjon, og Forsvaret hittil ikke har kunnet stille med vannforsyningsberedskap når vannet flere ganger har vært ubrukelig. Beboerne i Takelvdalen skal heller ikke håndtere, eller har forutsetninger for å håndtere, en forurensningssituasjon selv.

Det må som et minimum kreves at Forsvarsbygg angir en konkret og tilfredsstillende beredskapsplan for forurensningssituasjoner, før utslippstillatelse gis. Planen bør angi hvem som skal utføre tiltak, og hva slags tiltak som skal utføres ved ulike situasjoner.

Fagrapporten i pkt. (5.3) 3.4.5.2 sier at private vannkilder i bekker innenfor skytefeltet er kjent for miljøsidene i Forsvaret, og at disse tas hensyn til i øvingsvirksomhet, på lik linje med drikkevannskilder generelt ved øvelser på privat grunn. Til dette bemerkes at brukere av vannverkene i Takelvdalen ofte må oppsøke øvelsen for å informere om bruksbegrensninger innenfor vannverkets nedbørsområde. Forsvaret har et stort forbedringspotensial i å sørge for at samtlige deltakere på øvelsene oppfatter de restriksjonene som gjelder.

Det konkluderes med at Mattilsynets vurdering må innhentes, og det anmodes om at Fylkesmannen, dersom denne kommer til at overflatevann i fra skyte- og øvingsfeltet ikke er egnet som drikkevann, setter som vilkår i utslippstillatelsen at Forsvarsbygg skal bekoste og anlegge nytt vannverk fra ren vannkilde. Alternativt, dersom dagens overflatevann anses egnet som drikkevannskilde, at det i tillatelsen settes vilkår om å utarbeide en konkret beredskapsplan for forurensning av drikkevannskilder.

Forsvarsbyggs kommentarer:

De tre nevnte vannverkene er blant dem som omfattes av reguleringsplanen av 06.09.2007 for manøveraksen på Blåtindsiden. Denne har en rekkefølgebestemmelse om sikring av drikkevannskilder mot forurensning fra Forsvarets aktivitet i området. Forsvarsbygg har i årenes løp, i dialog med vannverkseierne, fulgt opp med vannprøver og andre ulike tiltak. Etter hvert kom Mattilsynet med og har rettet konkrete pålegg om retting ved de tre vannverkene. Forsvarsbygg er for tiden i dialog med kommunen om forutsetningene for videre samarbeid om utredning av andre vannkilder for disse vannverkene.

Forsvarsbygg har ikke lagt opp til at søknaden i seg selv skal redegjøre fullt ut for beredskapen (for forurensning av drikkevannskilder?), men at dette skal komme frem av sektorinterne plan- og fagregelverk for virksomheten i skyte- og øvingsfeltet.

Mårelva elveeierlag v/Bent Hugstmyr (29.08.2019)

Elveeierlaget skisserer kort elvas historikk. Lakseførende kun 1,5 km opp til Sørrelvfossen frem til 2007. På 80-tallet ble det rapportert fangstet opptil 300 kg sjørørret per år. Fisketrapp bygget i 2007 fungerer dårlig. Tidligere svært god stamme av brunørret over fossen.

På 90-tallet ble fiskebestanden dramatisk redusert, og de siste ti-årene har det nesten ikke vært fisk i elva. Elva ble brukt som vaskeplass for beltekjøretøyer, noe som medførte nedslamming og tilførsel av kjemikalier. Dette har Forsvaret erkjent. Senere bygget Forsvaret bru over elva for tunge kjøretøy, og sluttet å vaske disse i elva. Forsvarets overvåking av Mårelva og Skarelva startet på begynnelsen av 2000-tallet.

Når brua på Mårtindveien ble erstattet av rør ble ikke disse lagt dypt nok, og er blitt et alvorlig vandringshinder for fisk i Mårelva.

Både Akvaplan-niva og DN (Miljødirektoratet) har gitt uttrykk for at elva har stort produksjonspotensiale.

Mårelva elveeierlag ber Fylkesmannen stille slike krav til Forsvarsbygg i utslippstillatelsen:

- Sikre at Forsvarsbygg iverksetter tiltak som ikke medfører forringelse av vannkvalitet og fiskehelse i Mårelva
- Vilkår om forsvarrets deltakelse i gjenoppbyggingen av fiskestammene i Mårelva
- Vilkår om god kommunikasjon/utveksling av informasjon med elveeierlaget i forhold som angår elva

Forsvarsbyggs kommentarer:

Søknaden og fagrapporten omhandler dagens situasjon og virkninger av fremtidig aktivitet. Forsvaret kan krysse/vade elver med kjøretøyer, som øvingsmoment, på faste kryssingspunkter. Dette er i henhold til reguleringsplan. Forsvaret har ikke anledning til å utføre vasking eller gjøre bruk av kjemikalier i tilknytning til vassdrag.

Forsvarsbygg mener at bestemmelser til reguleringsplanen ivaretar vannkvalitet og fiskehelse i elva, og er ikke kjent med at det foreligger sammenhenger mellom dagens utslipp og eventuelle problemer med fisk. Forsvarsbygg arbeider kontinuerlig med å minimere påvirkningen på vassdrag fra nåværende aktivitet. Øvre deler av Mårelva er litt påvirket av utlekking av metaller, men ligger langt under kravet til god kjemisk vannkvalitet i vannforskriften. Akutte utslipp skal håndteres og varsles i henhold til beredskapsplaner.

Forsvarsbygg anser ikke opprettingstiltak og oppbygging av fiskestammer som relevant i en utslippstillatelse etter forurensningsloven. Forsvarsbygg er åpen for videre dialog om behovet for kommunikasjon mellom elveeierlaget og Forsvaret.

Rødt Målselv/Rødt Troms (30.08.2019)

Partiet mener at forutsetningen for skyte- og øvingsfeltet, at norske styrker forlagt i Skjold leir får trene i nærområdet, nå brytes ved at stadig flere allierte styrker benytter øvingsfeltet. Samtidig bygges Skjold leir ned.

Partiet mener også at utslippsnivåer burde bli jevnlig kontrollert av en uavhengig tredjepart, og ønsker en ny og uavhengig utredning av forurensning som allerede har skjedd.

Forsvarsbyggs kommentarer:

Ikke kommentert.

Målselv kommune (10.09.2019)

Plan- og næringsutvalget behandlet søknaden i møte 27.08.2019.

Målselv kommune er positive til at Mauken-Blåtind skyte- og øvingsfelt får en utslippstillatelse som vil gi økt forutsigbarhet for alle parter, og har følgende merknader til søknaden:

Kommunen ber Forsvarsbygg og Fylkesmannen medvirke til at standplasser og skyting med artilleri trekkes så langt inn i skytefeltet at Øverbygd sentrum og det planlagte boligfeltet på Grindjordhaugen kommer ut av gul sone. Dersom standplasser og skyting med artilleri tillates helt ut til skytefeltgrensen i Maukstadlia, utvides støvsonen over et større område og påvirker støymfintlig bebyggelse. Dette vil medføre uønskede konsekvenser for beboerne i området og fremtidig utvikling her. Øverbygdsamfunnet er utsatt i forhold til bosetting og opprettholdelse av service- og tjenestetilbud, noe Målselv kommune ønsker å bedre. Vi oppfatter det slik at både Målselv kommune og Forsvaret har en felles interesse i dette.

Kommunen ber om at høytids- og helligdager, samt romjul og den stille uke, blir skjermet mot støy.

Siden 2004 har et sentralt tema mellom grunneiere og Forsvarsbygg vært hvorvidt overflatevann fra skytefeltet kan være egnet som drikkevannskilde. Dersom Fylkesmannen, i samråd med Mattilsynet, kommer til at overflatevann fra skytefeltets nedbørsområde ikke er egnet som drikkevannskilde, så bør det vurderes å sette vilkår i utslippstillatelsen om etablering av sikker vannkilde for beboerne i Takelvdalen.

Kommunen ber om at det vurderes å fastsette tiltaksverdier og/eller grenseverdier i forbindelse med overvåkning av metallutlekking.

Kommunen forventer at hensyn til rein og beitedyr, som ikke er nevnt i søknaden, blir en del søknadsbehandlingen.

Forsvarsbyggs kommentarer:

Søknaden har lagt til grunn gjeldende vedtatte reguleringsplan hvor Forsvarets arealmessige handlingsrom er fastsatt, og Forsvaret ønsker i utgangspunktet ikke å redusere dette handlingsrommet. Plasseringen av de ulike standplassene er et resultat av Forsvarets operative behov for variert utdanning og øving med artilleri.

Forsvarsbygg er klar over at standplassene lengst ut mot skytefeltgrensen har en ugunstig støypåvirkning for omgivelsene, men skyting med artilleri fra disse standplassene vil være sjeldne hendelser, og vil bli varslet i forkant.

Kommunen har mulighet til å vurdere hensynssoner i kommuneplanens arealdel.

Forsvaret benytter i minst mulig grad høytids- og helligdager, romjul og den stille uke. Forsvaret ønsker likevel fortsatt å kunne ha mulighet til aktivitet også i slike perioder dersom dette viser seg nødvendig for å kunne gjennomføre viktige utdannings- og øvingsprogram.

Flere vannverk i Takelvdalen omfattes av reguleringsplanen av 06.09.2007 for manøveraksen på Blåtindsiden. Denne har en rekkefølgebestemmelse om sikring av drikkevannskilder mot forurensning fra Forsvarets aktivitet i området. Forsvarsbygg har i årenes løp, i dialog med vannverkseierne, fulgt opp med vannprøver og andre ulike tiltak. Etter hvert kom Mattilsynet med og har rettet konkrete pålegg om retting ved tre av vannverkene. Forsvarsbygg er for tiden i dialog med kommunen om forutsetningene for videre samarbeid om utredning av andre vannkilder for disse vannverkene.

Forsvarsbygg søker i utgangspunktet om å få fortsette med dagens forvaltningsregime i forhold til forurensning til grunn og vann. Dette innebærer metallovervåking i bekker og elver i Skytefeltet. Man har et kontinuerlig søkelys på å drifte og bruke banene på en måte som reduserer fare for utlekking. Ved økt metallutlekking sjekker Forsvarsbygg årsak, effekter og behov for eventuelle tiltak.

Dersom Fylkesmannen ønsker å sette grenseverdier, foreslår Forsvarsbygg bruk av miljøkvalitetsstandarder i vannforskriften, i utvalgte prøvepunkt.

Rein og beitedyr, herunder i forhold til støy, er nevnt i søknaden kapittel 2.4, og i forhold til forurensning i vedlegg 4 (kap. 3.4.5.1). Når det gjelder særskilte hensyn til rein og beitedyr anser Forsvarsbygg dette som relativt omfattende håndtert gjennom gjeldende reguleringsplaner med forutgående konsekvensutredning, og i privatrettslig skjønn og avtaler. Siden feltet ble etablert har Forsvaret, med bakgrunn i avtaler, løst hensynet til rein og beitedyr gjennom planlegging og koordinering direkte mellom dyreeier og skytefeltadministrasjon. I de fleste tilfeller vil det være mulig å koordinere aktiviteter som har begrenset varighet.

Forsvarsbygg mener at den type utfordringer det refereres til her fortsatt må kunne håndteres gjennom ovennevnte, og anser ikke forholdene som egnet gjennom regulering i tillatelse til virksomhet i samsvar med forurensningsloven.

Mievki Stuoranjarga orohat - Mauken/Blåtind reinbeitedistrikt (25.10.2019)

Mener at søknaden er mangelfull da den ikke omfatter en fagrapport hva gjelder støy og forurensning med konsekvenser for reindriften. Det etterlyses støymålinger.

Reinbeitedistriktet mener at søknaden er mangelfullt utredet i forhold til naturmangfoldloven § 8 2. ledd hvor det står at det skal *«legges vekt på kunnskap basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk og samspill med naturen, herunder **samisk bruk**, som bidrar til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.*». På denne bakgrunn bør søknaden avslås.

Forsvarets aktivitet har ført til store terrengskader, som ikke synes å kunne revegeteres. Dette får store konsekvenser for reindriften da beiteareal går tapt.

Lavtflyging med helikopter over reingjerdet på Heia når reinen er i gjerdet stresser reinen, som kan bryte ut av gjerdet. Dette skjer selv om Forsvaret er orientert om reindriftenes aktivitet. Det er også årvisst militær aktivitet mellom Slett fjellet og E6 når reinen er på trekk sent på høsten. Det

samme skjer i Mauken på våren, når reinen skal samles før flytting til sommerbeite. Eksemplene viser mangel på respekt overfor reindriften, hevdes det.

Forsvarsbyggs kommentarer:

Forsvarsbygg mener utredninger om utslipp til grunn og vann, samt om støy gir et tilstrekkelig bilde av konsekvensene av Forsvarets aktiviteter i feltet også hva angår naturmangfoldet. Hensyn overfor reindriftnæringa er så langt håndtert gjennom gjeldende reguleringsplaner, med forutgående konsekvensutredning, og i den privatrettslige stedsevarige avtalen mellom Forsvaret og Mauken/Tromsdalen reinbeitedistrikt om sambruk og vederlag for beitetap og driftsulemper. Når det gjelder støy-påvirkning og konsekvenser for reindriften er det etter det Forsvarsbygg kjenner til generelt lite støtte i gjeldende regelverk eller veiledere/retningslinjer som kan bidra til å konkretisere dette. Forsvarsbygg har med bakgrunn i dette ikke funnet holdepunkter for å gå lengere i utredningsarbeidet.

Reindriften som berørt interessent, herunder i forhold til støy er omtalt i søknaden kapittel 2.4, og nevnt som en rammebetingelse i rapport om naturmangfold, kap. 1.1.

Hva angår måling av støy er dette en metode som kun gir øyeblikksbilder av en støysituasjon under en konkret meteorologisk situasjon og er svært sårbar/påvirkelig av andre støykilder, hvilket gjør slik tilnærming preget av stor usikkerhet. Støyberegninger anses derfor som et mer representativt bilde av støysituasjonen, og er mer relevant for forståelse av støy-konsekvenser.

I lys av over 60 års tilstedeværelse av Forsvaret i disse områdene, de mange utredningene i forkant av Stortingets beslutning om utvidelse av Blåtind og etablering av sammenbindingskorridoren, samt de utrednings- og kunnskapsbaserte tilnærmingene som ligger til grunn for vedtatte reguleringsplaner, rettslige skjønn og privatrettslige avtaler mener Forsvarsbygg at tilnærming til naturmangfoldlovens § 8 2.ledd i denne sammenheng, og for reindriften vedkommende, må kunne anses tilstrekkelig ivaretatt og hensyntatt.

Årlig gjennomføres flere tiltak for å restaurere slike skader, men i de mest benyttede delene av feltet vil imidlertid bruksfrekvensen være så vidt hyppig at skadene ikke lar seg revegetere før de samme områdene utsettes for ny slitasje. Denne type terrengslitasje vil nødvendigvis være blant konsekvensene av at Forsvaret må kunne gjennomføre mekanisert øvingsaktivitet i feltet.

Et visst tap av reinbeiteareal er blant noen av de konsekvensene som den privatrettslige avtalen mellom Forsvaret og Mauken/Tromsdalen reinbeitedistrikt har tatt høyde for i form av økonomisk kompensasjon.

Utfordringer ved vår- og høstflytting og hvorledes disse skal håndteres er særskilt omtalt i den privatrettslige avtalen mellom Forsvaret og Mauken/Tromsdalen Reinbeitedistrikt.

Når det gjelder Forsvarets bruk av helikopter og hensyn overfor reindriftnæringa omfattes dette i tillegg av bestemmelser for militær luftfart, hjemlet i Forskrift om militær luftfartsmyndighet § 1, jf. Instruks for Sjef Luftforsvaret punkt 3.1 bokstav a.

Som i alle år siden feltet ble etablert har Forsvaret løst hensynet til reindriften gjennom avtaler, planlegging og koordinering direkte mellom reindriftsutøverne og skytefeltadministrasjon. I de fleste tilfeller vil det være mulig å koordinere aktiviteter som har begrenset varighet.

Forsvarsbygg mener at den type utfordringer det refereres til her fortsatt må kunne håndteres gjennom overnevnte.

Mattilsynet avd. Troms og Svalbard (13.01.2020)

Mattilsynet er sektormyndighet for blant annet drikkevann. Har sammen med Målselv kommune, vannverkseiere i Takelvdalen v/advokat og Forsvaret jobbet målrettet for å få til en minnelig løsning for drikkevannssituasjonen i Takelvdalen. Det understrekes likevel at hensynet til drikkevann gjelder alle drikkevannskilder rundt skyte- og øvingsfeltet. Disse må lokaliseres.

Etter Mattilsynets mening er ikke den omsøkte aktivitet i nedbørsfeltet forenlig med drikkevannskilder. Dette begrunnes med at ammunisjonen i tillegg til kjente tungmetaller som bly, kadmium og krom, som overvåkes per i dag, også inneholder over 400 andre kjemikalier. Disse har ikke Mattilsynet oversikt over.

Forsvarsbyggs kommentarer:

Forsvarets Forskningsinstitutt har i sin database registrert til sammen 400 ulike stoff i Forsvarets ammunisjon (FFI Rapport 2009/02048). Dette inkluderer all materialbruk i elektronikk, overflatebehandling, plastmaterialer, smøremidler, patronhylser, sprengstoff og mye annet. Kjemiske stoff i ammunisjonstyper som ikke brukes i skyte- og øvingsfelt inngår derfor også. Miljørisikoen er vurdert i fagrapporten om Forurensning i grunn og vann.

Langt de fleste stoffene er uten forurensningsmessig betydning. Det meste av ammunisjonsrester består av metallene bly, sink og kobber. Bly er i ferd med å fases ut, men det ligger fortsatt mye bly igjen på skytebanene. Av 39 stoff på prioriteringslista inngår bare bly, kadmium og krom i ammunisjon. Selv der større mengder ammunisjon destrueres er det ikke funnet unormalt høye konsentrasjoner av de to sistnevnte. I overvåkingsprogrammet for skyte- og øvingsfeltet analyseres det for bly, kobber sink og antimon, som erfaringsmessig er de eneste komponenter som kan påvises.

Det er påvist bekker nær målområder i skytefeltet der vannprøver ikke tilfredsstiller drikkevannsforskriftens krav med hensyn på metaller. Ved skytefeltgrensen er vannkvaliteten godt innenfor drikkevannsforskriftens krav. Det er ikke påvist hvitt fosfor i bekker som renner ut av skytefeltet.

Forsvarsbygg gjennomfører en risiko- og sårbarhetsanalyse som oppdateres hvert 5. år. Forsvaret gjør en risiko- og sårbarhetsvurdering av hver enkelt aktivitet, jf. Forsvarets sikkerhetshåndbok. Forsvaret planlegger og har ansvaret for den daglige driften, samt første linje tiltak mot uhell og akutte utslipp. Det utarbeides også en miljøplan som knytter sammen tillatelser, interne miljøundersøkelser og driftsplanlegging.

De fleste kjente uttak av overflatevann til drikkevann ligger nær bebyggelse, i områder som kun brukes til øving, det vil si at kjøretøy beveger seg på veiene og i noen grad ute i terrenget, og soldater bedriver trening, manøveraktivitet og bivuakking. Her skal det ikke være planlagte utslipp, selv om uhell kan skje. Risikoen vurderes som lav. Kjøretøyer har med første linje utstyr til å avbøte eventuelle oljespill, og mobile latrineløsninger er i bruk. I reguleringsplanen er det stedvis i feltet etablert hensynssoner som skal beskytte blant annet uttak av drikkevann. Forsvarsbygg vurderer fortløpende brukerbegrensninger i soner som berører nedbørsfeltet til flere vannverk.

Forsvarsbygg har oversikt over en del av bekkeinntakene rundt feltet, men da hovedsakelig registreringspliktige anlegg.

Forurensninger i grunnen er kilde til utlekking i elver og bekker, men så langt man kjenner til er det svært få, om noen, inntak av drikkevann i den mest påvirkede sonen nedstrøms skytebaner, og utenfor skytefeltgrensen.

Forsvarsbygg deltar gjerne i en dialog om avbøtende tiltak, herunder bruksbegrensninger, beredskap, hensynssoner og liknende.

Statsforvalteren kommentarer til tema støy:

Søknaden har vært på høring hos Målselv og Balsfjord kommuner. Balsfjord kommune har ikke inngitt uttalelse. Uttalelsen fra Målselv kommune dreier seg i hovedsak om støyens negative påvirkning på trivselen i Øverbygd, og derigjennom indirekte påvirkning på utviklingen i bygda. Det problematiseres riktignok ikke direkte omkring temaet «skytestøy og helse» i uttalelsene. Det fremkommer heller ikke av uttalelsene fra Målselv kommune at kommuneoverlegen har uttalt seg til søknaden, men vi må forutsette at denne har hatt muligheten til dette i høringsperioden.

Høringsparter

Takvatn grunneierlag stiller seg undrende til at så få grunneiere i Takvatnområdet var på adresselista over høringsparter. Kriteriene for å komme med på høringslisten som Forsvarsbygg utarbeidet, i forståelse med forurensningsmyndigheten, var: hjemmelshaver inne i skytefeltet eller hjemmelshaver som grenser direkte til feltet, rettighetshavere i feltet og eiere av støyømfintlig bebyggelse som i søknaden omfattes av omregnet ekvivalent støynivå L_{Rden} større enn 55 dB.

Statsforvalteren ser at det vil være mange hjemmelshavere som vil være berørt av støy fra skytefeltet, men som ikke omfattes av kriteriet L_{Rden} større enn 55 dB. Dette kan f.eks. være maksimalstøy fra skudd fra standplass for tunge våpen, men det kan også være at mennesker føler seg plaget av en gjennomsnittstøy lavere enn L_{Rden} 55 dB. Grensen er akseptert av myndighetene selv om det er kjent at deler av befolkningen vil kunne føle seg plaget ved dette støynivået. Berørte personer som ikke er omfattet av de nevnte kriterier, og fikk dokumentene fysisk tilsendt, ble informert om søknaden gjennom annonsering i to aviser, der det ble opplyst at dokumenter i saken ble tilsendt på forespørsel.

Varsling

I høringsrunden kommer det frem at både systemet for varsling av støyende aktivitet og omfanget av varslingen har vært lite tilfredsstillende frem til nå. Forsvarsbygg erkjenner at varslingsrutinene kan bli bedre. God varsling i rett tid gjør at støyen lettere kan aksepteres og håndteres av omgivelsene. Dette kan gi utsatte virksomheter, som gårdsbruk med dyrehold, mulighet til å innrette seg best mulig i forkant av varslede støyhendelser.

Standplassers plassering og utbredelse av støy

Målselv kommune og berørte grunneiere/utbyggere i Øverbygd er kritisk til at Forsvaret har anlagt standplasser nær skytefeltgrensen, særlig i Mauken. I støysammenheng gjelder dette særlig standplasser for artilleri/tyngre våpen, men også skytebaner for lette våpen trekkes frem. Både utbyggere og kommunen mener at støyen fra skytefeltet begrenser muligheten for å utvikle sivilsamfunnet. Øverbygd er av denne grunn utsatt i forhold til opprettholdelse av bosetting og service- og tjenestetilbud i bygda. Forsvarsbygg på sin side viser til tre reguleringsplaner for skytefeltet. Det er disse som regulerer arealbruken i feltet, og ble vedtatt i de respektive kommuner i perioden 2000-2010. En utslippstillatelse etter forurensningsloven kan ikke regulere arealformålene i feltet, men derimot omfanget av støyen som skapes der arealformålet tillater støyende aktivitet.

Skuddmengde

Det uttrykkes også bekymring for at skuddmengden øker og at det tas i bruk nye våpen som støyer mer. Forsvarsbygg vedgår at skuddmengden for ulike våpentyper vil variere fra år til år, men opplyser at de har tatt høyde for dette i støyberegningen ved at det er høyeste antall skudd for hvert kaliber på de enkelte baner i årene 2007-2017 som er lagt til grunn. Økende aktivitet i Mauken kan gjøre at opplevd støy kan øke noe over tid, ifølge Forsvarsbygg. Denne trenden må Forsvarsbygg ha kontroll på, og endringer meldes til forurensningsmyndigheten. Det er bare våpentyper, som er i bruk i dag, som omfattes av søknaden, og således også støyrapporten. Dette er også i tråd med forurensningsmyndighetens føringer, og tilsier underforstått at vesentlige endringer fra forutsetningene i søknaden vil medføre ny vurdering av støyvilkårene i tillatelsen.

Detoneringer

Det hevdes at støyforholdene ved området Storjorda, vest for Blåtind, er ikke akseptable. Sprengninger skal ha ført til både sprukne vinduer, rømte hunder og nervøse dyr i fjøsen. Støyberegningen lagt frem av Forsvarsbygg viser at ingen deler av Storjorda ligger innenfor grensen for L_{rden} 55 dB. Også her er det trolig maksimalstøyen L_{CE} fra detonasjon av større ladninger som utløser uttalelsen, heller enn gjennomsnittstøyen. Maksimalstøy oppgis til L_{CE} 104 dB på avstand 750 meter, ved detonering av 6 kg TNT. Storjorda ligger i luftlinje ca 4 km unna sprengningsfelt A11 og 6,5 km unna sprengningsfelt S8. I tillatelsen settes derfor en maksimal ladningsstørrelse på sprengningsfelt A11 på 6 kg TNT.

Høytids- og helligdager

Når det gjelder høytids- og helligdager, samt romjul og den stille uke, ber Målselv kommune om at disse blir skjermet mot støyende aktivitet, samtidig som Forsvaret ønsker å kunne benytte disse periodene dersom det viser seg nødvendig for å kunne gjennomføre viktig øving.

Statsforvalteren mener det er viktig å innvilge sivilsamfunnet rundt skytefeltet ro på helligdager og i tiden rundt høytider som jul og påske. Det er derfor satt strenge støykrav i tillatelsen for disse dagene. Forsvarsbygg får likevel tillatelse til støyende aktivitet med maksimalt støynivå L_{pAFmax} 66 dB for fem, og L_{pAFmax} 70 dB for ytterligere fem søndager i året, med unntak for tiden 11.00 til 13.00. Videre vil det av hensyn til dyrevelferd ikke være tillatt med skyting med tunge våpen i en 14-dagersperiode i mai/juni og i en sammenhengende måned i juli/august. Periodene skal fastsettes årlig i et samarbeidsmøte mellom Forsvarsbygg og aktuelle gårdeiere.

Av høringsinnspillene er det to forhold som særlig trekkes frem. Det ene er støy fra standplasser nær skytefeltgrensen, og det andre er støy knyttet til store sprengladninger. For begge forhold gjelder at det er maksimalstøy på kvelds- og nattetid (19.00-07.00) som er mest plagsom. Gjennomsnittsstøyen (L_{rden}) på dagtid virker trolig også påtrengende for mange berørte. I uttalelsene pekes det både på dyrehold, med skremte og urolige dyr, men også på en frykt for at lokalsamfunn nær skytefeltet ikke kan utvikles som man ønsker.

Av søknaden fremkommer det at Forsvarsbygg er oppmerksom på begge forhold. Førstnevnte forsøkes ivaretatt ved å gjennomføre de fleste sprengninger på dagtid. Det er også en mulighet, jf. søknaden, å flytte ladninger over 6 kg TNT til andre steder i feltet. Når det gjelder støyende aktiviteter nær skytefeltgrensen er Forsvarsbygg klar over at støy har et influensområde som strekker seg langt utenfor skytefeltgrensen. Det er imidlertid ikke mulig å ivareta et slikt hensyn samtidig som Forsvaret skal oppfylle de øvingsmål som er satt for feltet. Forsvarsbygg påpeker også at de forholder seg til de arealformål som er satt i gjeldende reguleringsplaner for skytefeltet.

Dyrevelferd

Skyting med artilleri kan medføre utfordringer for dyrehold. Skremte dyr kan utgjøre en fare både for dyrene selv og bonden. At dyr i besetninger kan reagere ble langt på vei bekreftet i Mattilsynets uttalelse til SSØF i 2017, og av landbruksfaglig personell hos daværende Fylkesmannen. Om dyrevelferden ivaretas godt nok etter lovverket ligger til Mattilsynet å uttale seg om. Temaet er ikke berørt i Mattilsynets uttalelse av 13.01.2020.

Hvilken type støy (impulsstøy, smell, lavfrekvent/høyfrekvent, vedvarende støy) og hvilket støynivå som kan medføre redusert dyrevelferd, er ikke avklart per i dag. Dersom pågående, eller fremtidig, forskning påviser fare for skade knyttet til målbare støynivåer eller typer støy kan utslippstillatelsen vurderes endret, jf. forurensningsloven § 18 (endring og omgjøring av tillatelse). I et slikt tilfelle kan også regelverk om dyrevelferd slå inn og relevante myndigheter agere deretter.

Støy og helse

Statsforvalteren er ikke kjent med epidemiologiske undersøkelser som kartlegger helseproblemer i en befolkning nær skyte- og øvingsfelt, eller tilsvarende aktivitet. Dersom det skulle vise seg at tillatelsens vilkår ikke ivaretar befolkningens helse på en god nok måte, kan kommunelegen gripe inn etter eget lovverk. Folkehelselovens kapittel 3 om **miljørettet helsevern** skal fungere som et «sikkerhetsnett», og fange opp forhold av helseskadelig karakter som ikke tas tilstrekkelig hensyn til i vedtak etter annet lovverk.

Det stilles detaljerte krav til varslingsrutiner i utslippstillatelsens pkt. 6.4.

Statsforvalterens kommentarer til tema vann og grunn:

Mellomlagring av forurensede masser

Takvatn grunneierlag uttrykker bekymring for omsøkt lagring av farlig avfall i skytefeltet. Det som her omtales som farlig avfall er i søknaden omtalt som forurensede masser, hovedsakelig skytebanemasser forurenset med metaller, men også andre forurensede masser som oppstår ved f.eks. veivedlikehold. Det er satt vilkår for mellomlagring i tillatelsens pkt. 4.3. Såkalte tungt forurensede masser må leveres til godkjent mottak innen ett år. Masser som kan gjenbrukes i feltet kan mellomlagres i tre år. De to mellomlagrene skal være bygd opp og driftet slik at forurensninger ikke skal unnsnippe lageret.

Statsforvalteren viderefører overvåkingen av vannforekomster i Mauken-Blåtind skyte- og øvingsfelt, som kan påvirkes av avrenning fra skytebaner, på samme nivå som tidligere. Forsvarsbygg tok, etter innspill fra Statsforvalteren, inn tre nye prøvepunkter på skytefeltgrensen i Mauken i overvåkingsprogrammet den 15.01.2021. Tillatelsen setter krav til tilstandsklasse II (AA-EQS) som årlig middelvei på vannet der det renner ut av feltet. På skytefeltgrensen skal ingen verdier overstige tilstandsklasse III (MAC-EQS) for metaller som gjenfinnes på skytebaner (bly, kobber og sink). MAC-EQS representerer grensen for akutt toksisitet.

Vi forutsetter videre at Forsvarsbygg og Forsvaret arbeider aktivt for å oppnå tilstandsklasse II i feltets vannforekomster, der dette er mulig. AA-EQS for bly skal analyseres på filtrert vannprøve. Det settes også krav til utslipp av antimon. Forsvarsbygg skal rapportere årlig på utslippene.

Noen ammunisjonstyper inneholder kadmium og krom. En betydelig andel ryddes ut igjen ved den årlige rydding av metallskrap. Vi kan ikke se at det er analysert på disse parameterne siden en utvidet overvåking i perioden 2006-2008 (pkt.3.4.2 i rapport 0149/2018). Analysene viste da, ifølge rapporten, for Mauken-Blåtind SØF konsentrasjoner godt under AA-EQS. Statsforvalteren finner derfor at disse stoffene per i dag er å anse for ikke å ha miljømessig betydning. Dette fritar ikke Forsvarsbygg for plikten i tillatelsens pkt. 3.2 til å ha oversikt over miljøtilstanden i skytefeltet, og trender i denne.

I en av høringsuttalelsene fremkommer det at utslippsnivåer burde bli jevnlig kontrollert av en uavhengig tredjepart, og det ønskes en ny og uavhengig utredning av forurensning som allerede har skjedd. Forsvarsbyggs bruk av intern kompetanse i forbindelse med kartleggingsoppgaver og utarbeidelse av overvåkingsprogrammer er, etter Statsforvalteren mening, forsvarlig. På delområdene Grunn og vann og Naturmangfold har Statsforvalteren brukt egen kompetanse til å kontrollere deler av fagrapportene uten å ha avdekket alvorlige mangler. Tillatelsens pkt. 9.3, *Kvalitetssikring*, pålegger likevel Forsvarsbygg å bruke akkrediterte laboratorier, delta i ringtester og verifisere egne målinger med tredjepartskontroll.

Vannverk i Takelvdalen

Advokatfirmaet Nerdrum Aagaard har, på vegne av grunneiere og eiere av bl.a. Bjørkli-, Bergli- og Teigen vannverk, krevd at Forsvarsbygg gjennom utslippstillatelsen pålegges å iverksette nødvendige tiltak for å motvirke at drikkevann i Takelvdalen blir forurenset av aktiviteten i Blåtind. Målselv kommune har også bedt om at det vurderes å sette vilkår i utslippstillatelsen om etablering av sikker vannkilde for beboerne i Takelvdalen, dersom Statsforvalteren kommer til at overflatevann fra skytefeltets nedbørsområde ikke er egnet som drikkevannskilde. Mattilsynet, sektormyndighet for drikkevann, mener i sin uttalelse at den omsøkte aktivitet i nedbørsfeltet trolig ikke er forenlig med drikkevannskilder.

Statsforvalterens utslippstillatelse er hjemlet i forurensningsloven, og setter krav til vann som renner ut av skyte- og øvingsfeltet. Metallene bly, kobber, sink og antimon skal tilfredsstillende kravet til AA-EQS. Tillatelsens pkt. 2.1 *Utslippsbegrensninger* står det at utslipp av prioriterte miljøgifter i vedlegg 1 ikke er tillatt med mindre disse er uttrykkelig regulert i tillatelsen eller de er så små at de må anses å være uten miljømessig betydning. Videre i pkt. 3.2, *Krav til vannkvalitet i vannforekomstene*, settes det vilkår om at det skal være tilfredsstillende toalettløsninger i felt.

Det er imidlertid Mattilsynet som er rett myndighet for ivaretagelse av samfunnets drikkevannsforsyning, herunder risikovurderinger og nødvendige handlingsplaner samt tilfredsstillende rensing, hjemlet i *Lov om matproduksjon og mattrygghet mv.*, jf. *forskrift om vannforsyning og drikkevann*.

Statsforvalteren kan, på denne bakgrunn, ikke se at forurensningsloven hjemler ytterligere pålegg til Forsvarsbygg om å sikre nok og hygienisk tilfredsstillende drikkevann til sivilsamfunnet som grenser til skytefeltet.

Statsforvalterens kommentarer til andre forhold:

Flere høringsuttalelser viser til Blåtindskjønnnet, og at man ikke er fornøyd med hvordan skjønnnet etterleves av Forsvaret/Forsvarsbygg. Statsforvalteren understreker at en utslippstillatelse etter forurensningsloven ikke endrer på forhold avklart i Blåtindskjønnnet.

Sametinget og Mauken/Blåtind reinbeitedistrikt mener at Forsvaret ikke tar tilstrekkelig hensyn til reindriften. Skyting med tunge våpen medfører endret beiteadferd og forstyrrer dyr på vinterbeite. Videre medfører lavtflyging med helikopter over reingjerder at reinen blir stresset og kan bryte ut av gjerdet.

Når det gjelder flyvningsaktivitet, herunder støy fra denne, er ikke denne aktiviteten en del av utslippstillatelsen. Både skyte- og øvingsfeltene og andre deler av indre Troms er definert som lavtflygingssoner, med tillatte flyvningshøyder, hjemlet i *forskrift om militær luftfartsmyndighet*. Støy fra ildgivning fra luftfartøy samt nedslag er derimot omfattet av støykravene i utslippstillatelsen. Støy fra Forsvarets aktivitet på bakken vil også ha et influensområde som er mye større enn skytefeltet. At dette berører reindriften, bør være udiskutabelt. Det finnes likevel, etter Statsforvalteren kunnskap, ingen

studier som dokumenterer hvilke støynivåer eller støyhendelser som medfører at en sameksistens ikke er tilrådelig. Her må også nevnes at det er Mattilsynet som skal ivareta dyrevelferden.

Ulempen for reindrifta er forsøkt hensyntatt, og også kompensert, gjennom en privatrettslig avtale mellom Forsvarsbygg og Mauken/Blåtind reinbeitedistrikt. Forsvarsbygg viser også til retningslinjer for samarbeid og dialog med reinbeitedistriktet. Statsforvalteren har i arbeidet med utslippstillatelsen ikke gått inn i dokumenter av privatrettslig karakter.

Utslippstillatelsen pålegger Forsvaret perioder uten skytestøy, av hensyn til dyrehold i landbruket. Periodene skal skjerme tiden for slipp av ungdyr og kalv samt kalvingstiden, og skal avtales årlig med gårdbrukerne. Disse periodene uten støy kan allmenheten også benytte til ulike former for friluftsliv. De deler av skytefeltet som Forsvaret anser som trygge kan også resten av året benyttes av sivilbefolkningen, slik som det ifølge Forsvarsbygg har vært praktisert frem til nå.

Statsforvalterens begrunnelse

Vannforskriften

Vannforskriften § 4 første ledd sier: *«Tilstanden i overflatevann skal beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vannforekomstene skal ha minst god økologisk og god kjemisk tilstand, i samsvar med klassifiseringen i vedlegg V og miljøkvalitetsstandardene i vedlegg VIII.»*

Regional vannforvaltningsplan for Troms ble vedtatt av Troms fylkesting 15.12.2016, og godkjent av Klima- og miljødepartementet 4.7.2017. Godkjenningen innebærer at det er satt miljømål, i tråd med vannforskriften § 4, for alle vannforekomstene i Mauken-Blåtind skyte- og øvingsfelt. Miljømålene skal etter vannforskriften § 8 *«(...) i utgangspunktet nås innen seks år etter at første forvaltningsplan har tredd i kraft.»* Regional vannforvaltningsplan er under rullering og plan for perioden 2022-2027 forventes godkjent av KLD våren 2022.

Klima- og miljødepartementet skriver i godkjenningen av regional plan for vannforvaltning i vannregion Troms: *«Når den regionale vannforvaltningsplanen er godkjent, skal den legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen, jf. vannforskriften § 29 og plan- og bygningsloven § 8-2. Planvedtaket skaper forpliktelser for offentlige myndigheter til å søke å følge opp og gjennomføre planen.»*

Som sektormyndighet etter forurensningsloven, og med ansvar for miljøfaglig samordning av kunnskapsgrunnlag for regional vannforvaltningsplan, er det Statsforvalterens oppgave å se til at det frembringes data som dokumenterer at miljømålene blir nådd. I vannforekomster med ytre påvirkningskilder, som gir risiko for at miljømålene ikke oppfylles, må det gjennomføres overvåking. For å ivareta denne oppgaven kan Statsforvalteren pålegge Forsvarsbygg å bidra med nødvendige undersøkelser og/eller overvåking, hjemlet i tillatelsens pkt. 11.

Naturmangfoldloven (nml):

Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden. I følge nml § 7 skal de miljørettslige prinsipper i §§ 8-12 legges til grunn ved utøvelse av offentlig myndighet, herunder når det fattes vedtak som berører natur.

§ 8 Kunnskapsgrunnlaget

Det er hovedsakelig tre problemstillinger knyttet til naturmangfoldet i skyte- og øvingsfeltet. Disse er avrenning av hovedsakelig tungmetaller til vassdrag, støy/forstyrrelse av vilt og fugl, samt fysiske skader på natur og landskap ved granatnedslag og kjøring utenfor vei med tunge kjøretøy.

Ulike overvåkingsprogram/undersøkelser gjennom flere år har vist at avrenning av metaller bare påvises i nærområdet ved skytebaner. MAC-EQS for kobber overskrides internt i feltet i to bekker inn mot Bergvann. Det er ikke påvist overskridelser av AA-EQS-verdier ved skytefeltgrensen. Bruk av hvitt fosfor ble avsluttet i 2004, og det er ikke påvist hvitt fosfor i analyserte vannprøver. Det er heller ikke påvist sprengstoffrester i vannprøver. Det kan likevel ikke utelukkes at høyere verdier av slike parametere kan oppstå i kortere perioder ved et granattreff i eller nær vassdraget. Det er ikke målt forhøyede verdier av tungmetaller i fiskekjøtt fra Bergvatnet og Melkelva i Mauken, eller fra nedre Skardelvatn i Blåtind. Sistnevnte ligger i nedslagsfelt for bl.a. artillerigranater. Slike undersøkelser er ikke foretatt i Mårelva som renner gjennom lavereliggende deler av Blåtind.

Kjente yngle- og hekkesteder i øvingsfeltet ligger i areal avsatt til verneområder i feltets tre reguleringsplaner. Det er også avsatt buffersoner langs fem vassdrag i skytefeltet i reguleringsplanene. I disse forekommer ikke direkte øvingsaktivitet. Øvingsfeltet har vært så lenge i bruk at man antar at arter som ikke har kunnet tilpasse seg støy og annen aktivitet trolig har trukket ut av området. Observasjoner og erfaring over tid har vist at det ikke er støyende aktivitet som utløser fluktadferd hos dyr og fugler, men personell på bakken.

Sårbar natur ble kartlagt i forbindelse med utarbeidelse av reguleringsplanene i feltet. I planene er det satt av 11 områder med særlige natur- og friluftsverdier. I tillegg kommer buffersoner langs noen vassdrag. Det skal ikke foregå øving i disse områdene. Det øvrige arealet i skytefeltet utsettes jevnlig for større eller mindre grad av slitasje, noe som er uunngåelig med tanke på aktiviteten i feltet.

§ 9 Føre-var-prinsippet

Deler av Mauken-Blåtind skyte- og øvingsfelt utsettes jevnlig for påvirkning fra artilleribeskytning og manøvrering med tunge kjøretøy. Dette er ensbetydende med at disse områdene ikke fremstår som uberørt, og at både arter og landskap i disse områdene kan påvirkes negativt samt at det tilføres miljøgifter i et visst omfang. I utslippstillatelsen legges det vekt på at aktiviteten inne i feltet i så liten grad som mulig skal påvirke naturmangfold på utsiden av skytefeltgrensen. Ved å sette vilkår for vannkvaliteten på skytefeltgrensen fremtvinges ulike avbøtende tiltak som bidrar til at man også forbedrer miljøtilstanden inne i feltet. Det foreligger etter vår mening ikke fare for irreversibel skade på naturmangfoldet på utsiden av skytefeltgrensen.

§ 10 Økosystemtilnærming og samla belastning

Belastningen på deler av arealet innenfor skytefeltgrensen er stor. Naturen utsettes for kjøreskader, granatnedslag, støy, deponering av tungmetaller og sprengstoffrester, m.m. Det er sannsynlig at denne påvirkningen forandrer mindre økosystemer for uoverskuelig fremtid. Dette er imidlertid en belastning på begrensede arealer som storsamfunnet har akseptert, når området ble avsatt til tung militær øvingsaktivitet. Det gjennomføres årlige ryddeaksjoner for metallskrap og annet avfall etter Forsvarets aktivitet. Det har videre gjennom mange år vært gjennomført, og gjennomføres, en omfattende prøvetaking i utsatte vassdrag i skytefeltet for å overvåke utlekking av tungmetaller og annen forurensning.

§11 Kostnader ved miljøforringelse

Forsvarsbygg, som forvalter av skyte- og øvingsfeltet, bekoster kontinuerlige overvåkingsprogrammer for å ha oppdatert kunnskap om status på forurensningssituasjonen i feltet. Målet er tidligst mulig å

avdekke uheldige trender i utviklingen. Videre bekoster Forsvarsbygg nødvendig infrastruktur, som veier og krysningpunkter ved elver/bekker, samt reparasjon av disse ved behov. Målet med dette er å hindre unødvendige kjøreskader på terrenget og tilslamming av vassdrag. Dersom noen av vannforekomstene i feltet klassifiseres som dårligere enn «god», jf. vannforskriften § 4, vil forvalter av øvingsfeltet måtte bekoste nødvendige tiltak for å oppnå så god vannkvalitet som praktisk mulig.

§ 12 Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder

Statsforvalteren forventer at Forsvarsbygg gjør det som er nødvendig for å unngå unødvendig forurensning og skade på natur, som følge av øvingsaktiviteten i feltet. Det være seg å hindre kjøreskader på terreng, begrense tilførsler og utlekking av metaller fra skytebaner/-voller, begrense søl og utlekking av oljeprodukter fra kjøretøyer og faste/mobile drivstofftanker mv. Forsvarets aktivitet i feltet er av en slik art at den sprer forurensninger over store områder, og denne kan derfor ikke håndteres av tradisjonelle renseanlegg. Driftsmetoder som «styrer» spredningen kan derfor være den beste måten å redusere belastningen på for utsatte økosystemer.

Det er Statsforvalterens oppfatning at Forsvarsbygg på vegne av brukerne av Mauken-Blåtind skyte- og øvingsfelt legger opp til tilfredsstillende rutiner og gjør gode tiltak for å begrense forurensning og naturskade mest mulig. Dette er også vilkårsfestet i tillatelsen, blant annet i pkt. 2.6 *Interkontroll* og 4.2 *Tiltak i forurenset grunn*.

Vurderinger av utvalgte vilkår i tillatelsen

Statsforvalteren kommenterer ikke alle vilkår i tillatelsen, men utvalgte vilkår der søker ikke har fått gjennomslag for sine ønsker, eller bare delvis gjennomslag, samt der det har kommet vesentlige motforestillinger i høringsinnspill.

2.6 Internkontroll

Internkontrollforskriften krever at det er utarbeidet rutiner/prosedyrer på mange områder, og at disse skal være tilpasset den aktuelle virksomhet (Mauken-Blåtind SØF). Statsforvalteren forventer at Forsvarsbygg arbeider kontinuerlig med dette. Vi tar stilling til internkontrollen, og om denne er tilfredsstillende dokumentert, ved gjennomføring av tilsyn etter forurensningsloven.

3 Utslipp til vann

Med bakgrunn i undersøkelser og overvåkingsprogrammer, som er gjennomført i og ved Mauken-Blåtind skyte- og øvingsfelt, finner Statsforvalteren at Forsvarsbyggs forslag til overvåkingsprogram/måleprogram for vannforekomster i feltet per i dag er tilfredsstillende, jf. fagrapport *Forurensning i grunn og vann i Mauken-Blåtind skyte- og øvingsfelt* av 17.01.2019, samt revidert overvåkingsprogram av 12.01.2021.

Selv om Forsvarsbygg løpende iverksetter tiltak som skal motvirke spredning av tungmetaller og miljøgifter til vassdragene fra skytebaner, veier og andre anlegg i feltet, vil forurensninger forekomme. Vassdragene overvåkes inne i feltet iht. Forsvarsbyggs eget måleprogram for å avdekke eventuelle trender i utviklingen.

Der vassdrag renner ut av skytefeltet er kravene i tillatelsen at vannet skal tilfredsstillende AA-EQS som årlig gjennomsnitt for metallene bly, kobber sink og antimon. Det tillates uansett ikke høyere verdier enn MAC-EQS (maksimal verdi) for disse parameterne. Det analyseres på biotilgjengelig del (filtrert prøve).

Statsforvalteren setter som nevnt krav til vannkvaliteten der vassdragene forlater skytefeltet. Dette betyr igjen at prøvetaking (langt) utenfor/innenfor skytefeltgrensen ikke kan benyttes som kontrollpunkt. Forsvarsbygg har benyttet noen slike punkt begrunnet i lettere tilgjengelighet for prøvetaking, og ønsker å videreføre disse på grunn av lange måleserier. Prøvetakingspunkt M4 i Melkelva befinner seg ca. 2 km nedstrøms skytefeltgrensen, og punkt M7 ca. 500 meter oppstrøms grensen i Bergvasselva. Det er ikke dokumentert at disse representerer vannkvaliteten der vannet forlater skytefeltet.

For å eliminere denne usikkerheten i prøvetakingen, leverte Forsvarsbygg et revidert overvåkingsprogram i e-post av 15.01.2021. Tidligere kontrollpunkt i Mauken, M4, M5 og M7, suppleres med 038, 039 og 040 på skytefeltgrensen. Samtidig prøvetaking skal skje i en periode for å kunne fastslå eventuell korrelasjon mellom de respektive prøvetakingspunkter. Denne prøvetakingen skal følge måleprogrammet så lenge forurensningsmyndigheten bestemmer.

På forespørsel fra Statsforvalteren om hvorfor det ikke var etablert kontrollpunkter der Tømmerelva og Skardelva renner ut av skytefeltet, opplyser Forsvarsbygg i e-post av 05.11.2020 at begge elver ble prøvetatt under *Program Grunnforurensning 2006-2008* (pkt. B5 og B8). Det ble ikke påvist hverken metaller eller rester av sprengstoff i prøvetaktene. Dette sammenfaller med det generelle bildet for avrenning fra nedslagsområder for tyngre våpen i Forsvarets skytefelt. Ut fra nevnte opplysninger fra Forsvarsbygg, finner ikke Statsforvalteren grunn for å kreve kontrollpunkt i Tømmerelva og Skardelva.

Forsvarsbygg ønsker å benytte BLM-modellen (Biotic Ligament Model) for å beregne giftigheten ved overskridelser av utslippskravene. Dette for å fastslå om effekten av overskridelsen tilsier at det bør iverksettes avbøtende tiltak for å hindre at overskridelsen gjentas.

Søknadens fagrapport Grunn og vann beskriver BLM-modellen etter en artikkel av Casarett and Doull`s, 1992: *Modellen beregner andelen frie metallioner i vannet, og det er disse som gjerne forårsaker giftvirkninger i organismer. Partikkelbundne metaller vil ikke være biotilgjengelige. Hvilken kronisk eller akutt effekt de frie metallionene har på akvatiske organismer beregnes på bakgrunn av 13 ulike parametere i vannforekomsten, der surhetsgrad (pH), løst organisk materiale (DOC) og kalsiumioner i hovedsak bestemmer tilstedeværelsen av biotilgjengelig metall. I en artikkel av Garmo m.fl. fra 2015 presiserer at opptil 90 % av norske vannforekomster har pH eller kalsium-konsentrasjoner som ligger utenfor området som modellen er validert for. Videre mener forfatterne at modellene for kroniske effekter har dårlig datagrunnlag, og ofte blir beregnet ut fra akutte effektnivåer.*

BLM benyttes altså for å beregne giftigheten til utvalgte metaller. Det er den biotilgjengelige delen av metallet i vann som påvirker giftigheten. Metall bundet til partikler eller kolloider er som hovedregel ikke biotilgjengelig, og filtreres derfor ut av prøven ved et 45 µm filter.

Statsforvalteren tolker fagrapportens omtale av BLM-metoden som om den fortsatt er under validering for norsk kalkfattig vann. Metoden er derfor et uferdig verktøy, som kan brukes som del av en risikovurdering av de målinger som gjøres i en vannforekomst for å modellere risikoen det målte metallnivået utgjør i den eksakte vannforekomsten. Metoden gir et vannforekomstspesifikt bilde av giftigheten til et metall, eller i beste fall et områdespesifikt bilde.

For at analyseresultater skal tilfredsstillere kravene i vannforskriften, skal metaller analyseres på filtrerte prøver. I tillegg ønsker Forsvarsbygg å fortsatt analysere disse parameterne på ufiltrerte prøver for å kunne relatere resultatene med sin årelange måleserie på ufiltrerte prøver.

4 Forurenset grunn

Normal drift og vedlikehold av skytebaner, som innebærer tiltak i forurensete masser, gis unntak fra kravet om utarbeiding av tiltaksplan i forurensningsforskriftens kapittel 2, *Opprydding i forurenset grunn ved bygge- og gravearbeider*. Hvilke arbeider som omfattes av unntaket kommer frem av tillatelsens vedlegg 4. En forutsetning for unntaket er at det etableres gode interne rutiner for slike arbeider som minimaliserer faren for spredning av forurensning. Vedlikeholdsarbeid skjer relativt hyppig i øvingsfeltet, og utarbeidelse og godkjenning av tiltaksplan for hvert tiltak vil kreve uforholdsmessig store ressurser både fra Forsvarsbygg og Statsforvalteren. Ved etablering av nye konstruksjoner eller anlegg i forurenset grunn derimot, vil forurensningsforskriftens kapittel 2 gjelde fullt ut.

Formålet med et mellomlager er å oppbevare forurensete masser fra skytebanene f.eks. ved utskiftning av massene fra kulefang, i påvente av gjenbruk, behandling på stedet eller transport til godkjent mottak. Massene på mellomlageret er, i motsetning til samme type masser i kulefangervoller i felt, per definisjon avfall, og skal oppbevares slik at det ikke oppstår fare for spredning av forurensning, jf. tillatelsens vedlegg 3. Spredning av forurensning kan også skje ved at noen ser nytte i avfallet. Derfor skal dette gjøres utilgjengelig for publikum. Problemstillingen er særlig aktuelt i dette tilfellet hvor til dels svært forurensete sandmasser lagres lett tilgjengelig ved intern veg, uten tilsyn.

6 Støy

Forsvarsbygg benytter målestørrelsen L_{Rden} på støy. Dette er et A-veiet årsmidlet døgnekvivalentnivå (L_{den}), korrigert for kildetype iht. ISO 1996-1. Korrigerede støynivåer fra ulike kilder kan da sammenliknes og summeres, og støygrensen kan dermed settes for alle støykilder samlet. Målestørrelsen er godt egnet for bruk i et skyte- og øvingsfelt hvor man har alt fra skarpe smell fra håndvåpen til tunge drønn fra tungt artilleri, samt detonasjoner. Forsvarsbyggs utledning av L_{Rden} er kvalitetssikret av Sintef. Statsforvalteren finner å feste tillit til det utredningsarbeidet som er gjort, og legger L_{Rden} til grunn for nivåene på ekvivalent støy i tillatelsen.

Støyømfintlig bebyggelse utsettes for mer støy fra aktiviteten i eksisterende Mauken-Blåtind skyte- og øvingsfelt, enn støyømfintlig bebyggelse normalt vil gjøre fra skytefelt som nyetableres. Dette fordi bebyggelsen bl.a. i Øverbygd, ved Takvatnet og på strekningen Olsborg-Aursfjordbotn ligger svært nær skytefeltet. Skytefeltet er i *Helhetlig gjennomføringsplan, Forsvarets skyte- og øvingsfelt* (2009) beskrevet som et prioritert skyte- og øvingsfelt for modernisering og fornyelse, og som et nasjonalt hovedfelt for arealkrevende virksomhet som brukes til øving og utdanning av Hærens ulike avdelinger i samvirke med andre forsvarsgrener og allierte. Mauken-Blåtind SØF og Setermoen SØF utfyller hverandre når det gjelder øving med stridsvogn og artilleri, noe som også gjør at støybelastningen fordeles på to skyte- og øvingsfelt.

Feltets plassering åpner likevel for flere interessekonflikter som skal balanseres i en utslippstillatelse. Det betyr i klartekst at omgivelsene rundt skyte- og øvingsfeltet fortsatt må tåle en del støy, samtidig som brukere av skyte- og øvingsfeltet må akseptere noen begrensninger.

Støygrensene for maksimalt støynivå om natten (tillatelsens tabell 1) er relativt høye. Likevel vil skyting med artilleri overskride disse for mange bygg med støyfølsom bruk, utenfor skytefeltet. Vi gir derfor, i tråd med Forsvarsbyggs søknad, unntak fra kravet til maksimalstøy natt (L_{pAFmax} 70 dB/ L_{CE} 85 dB) for 20 netter, der maksimalstøyen likevel ikke skal overstige L_{CE} 105 dB. I dette ligger at **det enkelte** støyømfintlige bygg ikke skal utsettes for mer enn 20 netter med støy over kravet i tabell 1.

Forsvarsbygg har, i møte med Statsforvalteren og siden i e-post, redegjort for hvordan de skal sikre at støykravene i tillatelsen overholdes. En oppgradert versjon (2021) av tildelingssystemet SMART (Sikkerhet, Miljø, Administrere, Rekvirere, Tildele) vil gjøre det mulig å legge inn begrensninger i tid,

geografi, våpen-/ammunisjonstyper mv. som faste begrensninger. Det vil si at det ikke skal være mulig å velge/bestille ikke tillatte (oppbrukte) kombinasjoner. Andre begrensninger trer i kraft som følge av forbruksdata som antall dager pr. standplass, natt aktivitet eller totalt forbruk for en ammunisjonskategori. Tellefunksjonen med automatikk i sperringer er ny. Tellingene baserer seg på et digitalt rapporteringsverktøy, Amplan, som den enkelte skyteleder/bestiller er pålagt å bruke.

Statsforvalteren forutsetter at nevnte system er på plass innen 31.12.2021, og fungerer som forespeilet.

Det søkes om tillatelse til å benytte 10 søndager til støyende aktivitet, med en grense på L_{pAFmax} 66 dB for fem av disse, og over L_{pAFmax} 66 dB for resten. Tillatelsens vilkår 6.3 setter egne støykrav til perioder med redusert støy eller begrenset aktivitet, tabell 2. Dette gjelder helligdager (herunder søndager), romjula og påskeuka. Det innvilges unntak for 10 søndager, der støyen kan være i henhold til søknad for fem, og maksimalt L_{pAFmax} 70 dB for resterende søndager. Unntaket gjelder ikke i totimersperioden 11.00 til 13.00. For nevnte perioder finner Statsforvalteren det naturlig å legge seg på samme linje overfor Mauken-Blåtind SØF som det Miljødirektoratet la til grunn i 2020 ved klagesaksbehandlingen for Setermoen SØF.

Av søknadens pkt. 3.3.1 fremgår det at det finnes 15 gårder med dyrebesetninger, herunder fire med storfe, med støypåvirkning fra tunge våpen på over L_{CE} 100 dB. To av disse har et støynivå mellom L_{CE} 105 OG 110 dB.

Statsforvalteren ser derfor at det er nødvendig å ta hensyn til gårdbrukere som driver med dyrehold i influensområdet for støy fra skytefeltet. Slike hensyn kan bli vanskelig å passe inn med Forsvarets aktiviteter. Høye smell (og overflyvninger, som ikke reguleres i denne utslippstillatelsen) kan medføre at dyr (storfe) skader seg selv, og i verste fall også bonden. Dette ifølge tidligere høringsuttalelser til SSØF. Denne problemstillingen har tidligere også vært tatt opp av Mattilsynet, selv om sistnevnte ikke nevner dette i sitt høringsinnspill av 13.01.2020. Det tas derfor grep i tillatelsen for å skjerme sårbare perioder i dyreholdet for støy. Sårbare perioder som kalving, slipp av ungdyr og kalv, og tilsvarende, skjer til ulike tider for ulike gårder og ulike besetninger samt tidlig/sen vår, og kan vanskelig bestemmes av forurensningsmyndigheten. For å øke treffsikkerheten pålegger derfor Statsforvalteren Forsvarsbygg å avholde årlig møte med berørte gårdbrukere der det avtales perioder uten skyting med tunge våpen, av hensyn til dyrehold/dyrevelferd, jf. tillatelsens pkt. 6.3.

Reindrift

I høringsuttalelsene fra Sametinget og Mauken-Blåtind reinbeitedistrikt vises det til en misnøye i reindriften med Forsvarsbyggs forståelse og etterlevelse av inngåtte avtaler som regulerer forholdet mellom partene. Statsforvalteren har ikke spesifikt gått inn på denne problemstillingen i utslippstillatelsen, fordi den gjelder privatrettslige avtaler som ikke reguleres av forurensningsloven. Tillatelsens regulering av støyende aktivitet vil på generelt grunnlag likevel kunne ha en positiv effekt også for reindriftnæringen.

Støy og helse

Fylkesmannen er ikke kjent med epidemiologiske undersøkelser som har påvist helseskade i en befolkning nær skyte- og øvingsfelt, eller tilsvarende aktivitet. Dersom det skulle vise seg at tillatelsens vilkår ikke ivaretar befolkningens helse på en god nok måte kan kommunelegen gripe inn etter eget lovverk. Folkehelseslovens kapittel 3 om **miljørettet helsevern** skal fungere som et «sikkerhetsnett», og skal fange opp forhold av helseskadelig karakter som ikke tas tilstrekkelig hensyn til i vedtak etter annet lovverk.

7 Avfall

Brenning av kruttposer (pkt. 7.2) som benyttes av Forsvaret i Setermoen skyte- og øvingsfelt medfører ikke spredning av betydning av miljøskadelige stoffer. Allierte styrker derimot kan benytte kruttposer som inneholder små mengder bly. Blyet brytes ikke ned ved brenning, og blir liggende i asken eller i rester som flyer/spruter ut av bålet. Brenning av krutt skal derfor skje på fast(e) plass(er) som er tilrettelagt slik at aske/sprut kan samles opp og avhendes på godkjent måte.

Konklusjon:

På bakgrunn av overstående har Statsforvalteren i Troms og Finnmark balansert Forsvarets og det sivile samfunns ulike behov. Hensynet til befolkningens helse og trivsel samt dyrevelferd er vektlagt, samtidig som Forsvarets/storsamfunnets behov for militær trening er imøtekommet.

Utslippstillatelsen legger opp til at naturmangfoldet utenfor skytefeltgrensen ikke skal forurennes eller påvirkes negativt i vesentlig grad av aktiviteter i feltet. Unntaket er støy, som selv med de begrensninger tillatelsen setter, tidvis vil kunne være til stor sjenanse for sivilsamfunnet rundt skyte- og øvingsfeltet. Statsforvalteren kan ikke se at Forsvarets aktiviteter i Mauken-Blåtind skyte- og øvingsfelt medfører større skader på naturmangfoldet inne i skytefeltet enn hva man må akseptere i et skyte- og øvingsfelt.

Med hilsen

Per Kristian Krogstad (e.f)
leder for forurensningsseksjonen

Bjørn Arne Karlsen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ikke håndskrevne signaturer.

Vedlegg: Tillatelse til virksomhet etter forurensningsloven for Mauken-Blåtind skyte- og øvingsfelt

Kopi m/vedlegg:

Målselv kommune	Mellombygdveien 216	9321	MOEN
Balsfjord kommune	Rådhusgata 11	9050	STORSTEINNES
Mattilsynet avd. Troms og Svalbard	Felles postmottak boks 383	2381	BRUMUNDDAL
Sametinget	Åvjovårgeaidnu 50	9730	KARASJOK
Luftfartstilsynet	Postboks 243	8001	BODØ
Mauken-Tromsdalen reinbeitedistrikt	c/o Karen Anette Anti Heimdalveien 14	9325	BARDUFOSS
Takvatn grunneierlag SA	c/o Ole Sørensen Vassmoveien 22	9050	STORSTEINNES
Målselv sau og geit	c/o Georg Hegstad Målsnesveien 1425	9321	MOEN
Troms sau og geit	c/o Jan Ottar Østring Kjerresnesveien 687	9322	KARLSTAD
Troms bondelag	Skjærran 1	9440	EVENSKJER

Wahl-Larsen			
Advokatfirma AS	Fr.Nansens plass 5	0164	OSLO
Mårelva elveeierlag			
v/Bent Hugstmyr	Skogåsvegen 8	9011	TROMSØ
Rødt Troms v/ Jens I. Olsen	Kvamstykket 8	9009	TROMSØ
Per Arne K. Andreassen	Takvassveien 258	9334	ØVERBYGD
Stephen James Capstick	Kjellmoveien 55	9321	MOEN
Yvonne Capstick	Kjellmoveien 55	9321	MOEN
Stein Hugo Ingebrigtsen	Postboks 163	9335	ØVERBYGD
Kristian Magne Karlsen	Mårtindveien 94	9321	MOEN